

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 września 2020 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia del. Stanisław Zabłocki
Protokolant:	Jan Wojciechowski

po rozpoznaniu w dniu 27 sierpnia 2020 r. w Warszawie

sprawy z powództwa **P. G. (1), K. G., M. D.**

przeciwko(...) z **siedzibą w W.**

o zapłatę i ustalenie

- ustala, że Umowa Kredytu Mieszkaniowego nr (...) z 20 sierpnia 2008 r. zwarta przez P. G. (1), K. G., M. D. z (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. (tj. z poprzednikiem prawnym pozwanego) jest nieważna;
- zasądza od (...) z siedzibą w W. na rzecz P. G. (1), K. G., M. D. łącznie kwotę 58.586,50 (pięćdziesiąt osiem tysięcy pięćset osiemdziesiąt sześć 50/100) złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 18 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 63.706,46 (sześćdziesiąt trzy tysiące siedemset sześć 46/100) CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za okres od dnia 18 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty;
- oddala powództwo główne w pozostałej części;
- zasądza od (...) z siedzibą w W. na rzecz P. G. (1), K. G., M. D. kwotę 11.817 (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 10.817 (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt XXV C 2950/18

UZASADNIENIE

Powodowie P. G. (1), K. G. i M. D. w pozwie z dnia 17 grudnia 2018 r. (data prezentaty k. 3) skierowanym przeciwko pozwanemu (...) z siedzibą w W. wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 63.729,41 CHF i 63.733,24 zł (suma kwot uiszczonych przez powodów tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w okresie od dnia zawarcia umowy do maja 2017 r. – por. oświadczenie złożone na rozprawie w dniu 02.06.2020 r. – k. 293) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktów procentowych od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, ewentualnie kwoty 125.836,87 zł (suma tzw. nadpłat uiszczonych przez powodów w okresie od dnia zawarcia umowy do maja 2017 r.) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktów procentowych od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 3-krotności stawki podstawowej oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że 20 sierpnia 2008 r. zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego banku umowę kredytu mieszkaniowego nr (...). Kredyt udzielony został powodom w złotych w kwocie odpowiadającej równowartości 226.876,00 CHF i miał być uruchomiony w złotych polskich. Celem kredytu był zakup za złote polskie nieruchomości lokalowej w D., przy ul.(...)

Powodowie wskazali na sprzeczność przedmiotowej umowy z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu z dnia zawarcia umowy, który jest przepisem bezwzględnie obowiązującym, a więc jego naruszenie powinno skutkować stwierdzeniem nieważności umowy. Powodowie zaznaczyli, że w przedmiotowej umowie określone zostały wyłącznie kwoty uruchomienia kredytów, tj. zobowiązanie Banku do wypłaty określonych kwot. Natomiast nie zostały określone świadczenia powodów, tj. wysokość salda kredytu, sposób jego wyliczenia oraz zasady, w oparciu o które miały być określone. Nie zostały też określone zasady spłaty kredytu, gdyż umowa nie precyzowała w jaki sposób Bank będzie ustalał kursy w tabelach, które miały mieć zastosowanie do dokonywanych przez powodów spłat w walucie PLN. Nie została też określona wysokość rat kredytu, która była zależna od kursu przyjętego przez pozwanego do przeliczenia spłat dokonywanych przez powodów.

Zdaniem powodów postanowieniami abuzywnymi sprzecznymi z art. 385¹ k.c. są postanowienia § 2 ust. 1 i § 13 ust. 4 umowy. Zaznaczyli, że kwestionowane przez nich postanowienia nie należą do głównych świadczeń stron wynikających z umowy. Dotyczą one waloryzacji kwoty kredytu oraz sposobu rozliczenia wpłat i choć wpływają pośrednio na wysokość kredytu oraz wysokość poszczególnych rat, to stanowią w istocie zastrzeżoną klauzulę waloryzacyjną, mającą charakter poboczny w stosunku do głównego obowiązku kredytobiorcy w postaci zwrotu kwoty kredytu. Postanowienia umowne odnoszące się w swej treści do kursu kupna lub sprzedaży waluty obowiązującego w banku w chwili wypłaty lub spłaty kredytu mają charakter niejednoznaczny, gdyż w postanowieniach tych bank odwołał się do czynników nieobiektywnych, niemierzalnych, a przy tym zależnych wyłącznie od jego woli w trakcie trwania umowy. Wskazana niejednoznaczność powoduje, że postanowienia te mogą być poddane kontroli pod kątem ich potencjalnej abuzywności.

Powodowie podnieśli też m.in., że można również uznać, iż postanowienia przewidujące indeksację kredytów są niedozwolone, albowiem prowadzą do nierównomiernego rozłożenia pomiędzy stronami ryzyka, tj. określenia wysokości zobowiązań powodów w oparciu o kurs waluty obcej, który podlega nieograniczonym zmianom, a nadto może być jednostronnie kształtowany przez Bank, bez zagwarantowania w umowach jakichkolwiek mechanizmów, które mogłyby ograniczyć ryzyko ponoszone przez powodów. Postanowienia te kształtują zatem prawa i obowiązki powoda w sposób spreczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy (pozew k. 3-28).

W piśmie z dnia 27 maja 2020 r. powodowie dokonali modyfikacji powództwa w ten sposób, że wnieśli o:

1. o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwoty 63.729,41 CHF i 63.733,24 zł z tytułu nieważności umowy kredytu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktów procentowych od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty;
2. ustalenie, że umowa kredytu mieszkaniowego nr (...) z dnia 20.08.2008 r. zawarta pomiędzy powodami, a pozwanym jest nieważna;
3. ewentualnie o zasądzenie kwoty 125.836,87 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktów procentowych od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty;
4. ewentualnie o uznanie bezskuteczności wobec powodów postanowień § 2 ust. 1 i § 13 ust. 4 umowy kredytu mieszkaniowego nr (...) z dnia 20.08.2008 r. (pismo powodów z 27.05.2020 r. – k. 284-288).

Pozwany (...) w W. konsekwentnie wnosił o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Pozwany, odpowiedzi na zobowiązanie do wypowiedzenia się co do prawidłowości wyliczeń powodów dotyczących dokonanych przez nich wpłat w okresie od dnia uruchomienia kredytu do maja 2017 r. (por. protokół rozprawy z dnia 2 czerwca 2020 r., k. 293 v) wskazał, że podsumowanie wpłat w PLN jest poprawne; natomiast podsumowanie wpłat w CHF jest błędne – powinno być 63.706,46 CHF. (pismo procesowe pozwanego z dnia 29 lipca 2020 r. – k. 337v)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W 2008 roku P. G. (1) i K. G. poszukiwali kredytu na zakup nieruchomości w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych. Zakup nieruchomości nastąpić miał za cenę w złotych polskich. W tym celu udali się do (...), gdzie pracownik banku po przeanalizowaniu ich sytuacji ekonomicznej wskazał, że nie mają oni zdolności kredytowej do uzyskania kredytu w złotych polskich, natomiast mają możliwość zaciągnięcia kredytu denominowanego w CHF. Aby uzyskać kredyt hipoteczny zasugerowano powodom rozważenie dopisania do kredytu kogoś z rodziny. Powodowie zdecydowali się na dopisanie do kredytu matkę powódki M. D.. Przedmiotowa umowa kredytu hipotecznego została zawarta przez strony według standardowego wzorca umownego stosowanego przez bank. Żaden z powodów, ani pełnomocnik też J. G. (działający jako pełnomocnik P. G. (1) i K. G.) nie uzyskali możliwości negocjowania warunków umowy. Postanowienia umowy dotyczące mechanizmu indeksacji nie były indywidualnie uzgadniane między stronami (zeznania powodów P. G. (1) i K. G. – k. 293-295).

W dniu 7 lipca 2008 r. powodowie P. G. (1) i K. G. złożyli w (...) Bank (...) S.A. wniosek o udzielenie kredytu mieszkaniowego na kwotę 440.000,00 zł w walucie CHF. Celem kredytu miał być zakup domu na rynku pierwotnym, położonym w D., (...). Okres kredytowania wskazano na 360 miesięcy (d: wniosek o udzielenie kredytu mieszkaniowego z 07.07.2008 r., k. 182-185).

Pozwany wydał pozytywną decyzję kredytową wskazując w niej warunki, na jakich był gotów udzielić kredytu; jednym z warunków było to by umowę po stronie kredytobiorców zawarła jeszcze jedna osoba - zgodziła się na to M. D. (d: decyzja kredytowa, k. 187-188; zeznania powodów P. G. (1) i K. G. – k. 293-295).

W dniu 20 sierpnia 2008 r. została zawarta umowa o kredyt mieszkaniowy nr (...) pomiędzy (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. a P. G. (1), K. G. (umowa w ich imieniu podpisana została przez pełnomocnika J. G.) i M. D. (umowa – k. 31-46).

Bank udzielił kredytobiorcom na wniosek P. G. (2) i K. G. z dnia 7 lipca 2008 r. kredytu mieszkaniowego w kwocie 226.876,00 CHF. Kredyt miał zostać wypłacony w złotych wg kursu kupna danej waluty, zgodnie z obowiązującą w banku w dniu uruchomienia kredytu/transzy kredytu, tabelą kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) SA (§2 ust.1 umowy).

Kredyt przeznaczony był na pokrycie kosztów zakupu nieruchomości, stanowiącej lokal mieszkalny odrębnej własności znajdujący się w D., ul. (...), budynek (...), dla której Sąd Rejonowy w Oławie, V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) (§1 ust. 1-5 umowy).

Jako okres kredytowania wskazano okres od 20 sierpnia 2008 r. do 6 czerwca 2038 r. przy czym do 6 sierpnia 2010 r. miała trwać karencja w spłacie kredytu (§ 2 ust. 2 i 8 umowy).

Kredyt oprocentowany został według zmiennej stopy procentowej, która na dzień podpisania umowy wynosiła 4,35 % w stosunku rocznym. Zastosowanie zmiennej stopy procentowej powodowało, że oprocentowanie kredytu ulec miało zmianie, stosownie do zmiany stawki referencyjnej. (§ 2 ust. 3 i § 12 ust. 1 umowy).

Kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kredytu wraz z odsetkami wynikającymi z umowy w terminach i wysokości ustalonych w harmonogramie spłaty na rachunek określony w § 2 ust. 19 umowy (§ 13 ust.1 umowy).

Zgodnie z §13 ust. 4 w przypadku kredytu udzielonego w CHF/EUR/USD kapitał/odsetki oraz inne zobowiązania z tytułu kredytu, poza wymienionymi w § 3 ust.1 umowy, wyrażone w walucie obcej, spłacane będą w złotych jako

równowartość kwoty (podanej w walucie) przeliczonej wg kursu sprzedaży walut zgodnie z obowiązującą w banku w dniu spłaty zobowiązania określonym w harmonogramie, tabelą kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) SA w przypadku wpłat dokonywanych przed tym terminem lub w tym terminie, zaś w przypadku wpłat dokonywanych nieterminowo – wg kursu sprzedaży walut z dnia wpłaty.

Umowa przewidywała (§15) możliwość złożenia przez kredytobiorcę wniosku o zmianę waluty kredytu. Ewentualne przewalutowanie następowaloby według kursu sprzedaży waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu przewalutowania kredytu tabelą kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) S.A.

Bank może rozwiązać umowę kredytu z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia m.in. w przypadku wystąpienia zaległości w spłacie rat kapitałowo-odsetkowych lub odsetkowych i powstania zadłużenia przeterminowanego lub pogorszenia się w ocenie banku sytuacji finansowej lub majątkowej kredytobiorcy skutkującej nienależytym wykonaniem lub niewykonaniem zobowiązań kredytobiorcy wynikających z Umowy kredytu. Po upływie okresu wypowiedzenia kredytobiorca jest zobowiązany do niezwłocznego zwrotu wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami (§ 18 ust.1 pkt 3 i ust. 2 pkt 1 i 4 umowy).

Jako zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu strony ustanowiły zabezpieczenie w postaci: 1) hipoteki zwykłej w kwocie 226.876,00 zł zabezpieczającą kwotę kapitału kredytu, 2) hipoteki kaucyjnej w kwocie 68.062,80 CHF zabezpieczającą kwotę odsetek od kredytu oraz wszelkie rozliczenia banku wynikające z udzielonego kredytu, 3) cesji praw z umowy ubezpieczenia od ognia i zdarzeń losowych nieruchomości (w trakcie budowy i nieruchomości po zakończeniu budowy), 4) ubezpieczenia spłaty kredytu obowiązującego do czasu uprawomocnienia się wpisu hipoteki, 5) ubezpieczenia niskiego wkładu z sumą ubezpieczenia nie mniejszą niż wysokość kredytowanego przez bank wkładu własnego, 6) przelewu wierzytelności z przedwstępnej umowy sprzedaży nieruchomości zawartej pomiędzy kredytobiorcą a deweloperem obowiązującej od momentu zawarcia aktu notarialnego (§ 5 ust. 1-5 umowy).

W § 19 ust. 9 i 10 Umowy zawarto oświadczenia kredytobiorców, zgodnie z którymi: kredytobiorca oświadcza, że znane jest mu ryzyko wynikające ze zmiany kursu waluty obcej w stosunku do złotych polskich w przypadku gdy umowa kredytu dotyczy kredytu udzielonego w walucie obcej, w której wyrażona jest kwota kredytu. O istnieniu tego ryzyka został poinformowany w trakcie procedury udzielania kredytu przez pracownika lub przedstawiciela banku. W przypadku wzrostu kursu waluty kredytu w stosunku do złotych polskich nastąpi odpowiedni wzrost jego zadłużenia w złotych polskich wobec banku z tytułu zaciągnięcia kredytu oraz wzrost wysokości raty kredytu wyrażonej w złotych, co może spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie stanie się niewystarczające, a zdolność kredytobiorcy do obsługi zadłużenia ulegnie pogorszeniu. Powyższe może skutkować konsekwencjami wynikającymi z §18 ust.1 Umowy kredytu; kredytobiorca oświadcza, że znane jest mu ryzyko wynikające ze zmiany stopy procentowej kredytu. O istnieniu tego ryzyka został poinformowany w procedury udzielania kredytu przez pracownika lub przedstawiciela banku. W przypadku wzrostu oprocentowania nastąpi odpowiedni wzrost wysokości raty kredytu oraz wysokość całego zobowiązania z tytułu kredytu, co może spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie stanie się niewystarczające, a zdolność kredytobiorcy do obsługi zadłużenia ulegnie pogorszeniu. Powyższe może skutkować konsekwencjami wynikającymi z §19 ust.1 Umowy kredytu.

Ponadto w dniu 4 września 2008 r. powódka M. D. oraz J. G. (działający jako pełnomocnik pozostałych powodów) złożyli „oświadczenie kredytobiorcy związane z zaciągnięciem umowy o kredyt mieszkaniowy” oświadczając, że znane jest im ryzyko wynikające ze zmiany kursu waluty obcej w stosunku do złotych polskich, w której wyrażona jest kwota kredytu; o istnieniu tego ryzyka zostali poinformowani w trakcie procedury udzielania kredytu przez doradcę kredytowego. W oświadczeniu wskazane zostało, iż kwota kredytu udzielonego w dniu 20 sierpnia 2008 r. w wysokości 226.876,00 CHF zostanie przeliczona na złote polskie według kursu kupna z dnia uruchomienia kredytu zgodnie z tabelą kursów Banku. W przypadku wzrostu kursu waluty CHF w stosunku do złotych polskich, miał nastąpić odpowiedni wzrost zadłużenia powodów wobec banku z tytułu zaciągniętego kredytu, co mogło spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie stać się mogło niewystarczające, a zdolność powodów do obsługi zadłużenia ulegnie pogorszeniu (d: oświadczenie kredytobiorców – k. 207).

Dodatkowo powodowie P. G. (1) i K. G. (w ich imieniu działał pełnomocnik J. G.) i powódka M. D. złożyli także oświadczenia, że zapoznali się z treścią Regulaminu Kredytu Mieszkaniowego (d: oświadczenia kredytobiorców – k. 208-210).

Z tytułu kredytu mieszkaniowego udzielonego powodom na podstawie przedmiotowej umowy bank dokonał na ich wniosek z dnia 4 września 2008 r. wypłaty środków w dniu 16 września 2008 r. w kwocie 430.001,59 zł która przeliczona została po kursie 2,0599 zł. Saldo kredytu w walucie CHF zostało ustalone na kwotę 208.748,77 CHF. Kwota wypłaconej transzy kredytu została pomniejszona o prowizję z tytułu uruchomienia kredytu w kwocie 4.537,52 CHF oraz składkę z tytułu ubezpieczenia spłaty kredytu w kwocie 1.299,71 CHF (d: wniosek o uruchomienie kredytu – k. 212, decyzja banku o uruchomieniu kredytu – k. 214, zaświadczenie banku z 24.05.2017 r. - k. 54-61).

(...) z siedzibą w W. wykonujący działalność w ramach oddziału (...) (Spółka Akcyjna) Oddział w P. jest następcą prawnym (...) Bank (...) S.A. w W. (okoliczność bezsporna).

W dniu 10 października 2011 r. strony zawarły Aneks do Umowy Kredytu Mieszkaniowego nr (...) sporządzonej w dniu 20 sierpnia 2008 r. zmieniając zasady spłaty kredytu poprzez umożliwienie kredytobiorcom spłaty rat w walucie obcej CHF, do której kredyt był denominowany. Kredytobiorcy zostali zobowiązani do posiadania rachunku bankowego w walucie obcej, służącego do obsługi kredytu przez cały okres, w którym obowiązywała spłata rat kredytu w walucie obcej (CHF) (d: Aneks – k. 47-49).

Powodowie od 6 października 2008 r. do 12 października 2011 r. dokonywali spłat rat kredytowych wynikających z przedmiotowej umowy w PLN. W w/w okresie uiścili na rzecz banku łącznie 63.733,24 zł, z tym że w okresie od 6 stycznia do 12 października 2011 r. uiścili na rzecz banku łącznie 58.586,50 zł. (d: zaświadczenie banku z 24.05.2017 r. – 55-56; oświadczenie pozwanego – k. 337v)

Następnie na skutek zawarcia Aneksu do Umowy Kredytu Mieszkaniowego nr (...) powodowie począwszy od listopada 2011 r. dokonują spłat w walucie CHF. W okresie od listopada 2011 r. do maja 2017 r. uiścili na rzecz banku łącznie 63.706,46 CHF (oświadczenie pozwanego – k. 337v; zaświadczenie banku – k. 54-61)

Odpis pozwu został doręczony pozwanemu w dniu 3 czerwca 2019 r. (z.p.o. – k. 343)

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie powołanych w treści uzasadnienia dokumentów prywatnych oraz zaświadczenia Banku dot. spłaty kredytu. Żadna ze stron nie wносиła o okazanie oryginału bądź też odpisu dowodów złożonych w kopiach. Zważywszy, iż zasadniczy spór między stronami koncentrował się na kwestiach prawnych, a nie faktycznych, Sąd nie miał uzasadnionych podstaw do zakwestionowania wartości powyższych dowodów.

Za podstawę ustaleń Sąd przyjął również zeznania powodów P. G. (1) i K. G. złożone w charakterze strony, w których przekazali informacje co do celu zaciągnięcia przez nich przedmiotowego kredytu, okoliczności zawierania umowy kredytu, braku negocjowania szczegółowych warunków umowy, w tym zwłaszcza co do postanowień określających zasady indeksacji, oraz zawarcia umowy przy wykorzystaniu wzorca stosowanego przez bank. Wyjaśnienia powodów były zgodne z dowodami z dokumentów lub z doświadczeniem życiowym (co do braku możliwości negocjacji tego rodzaju umów z bankiem), a nie zostały przedstawione dowody wykazujące odmienny stan faktyczny w tym zakresie.

Sąd pominął jako nieprzydatny dla rozstrzygnięcia wniosek dowodowy pozwanego o przesłuchanie świadka A. W. (postanowienie z 02.06.2020 r. k. 293v). W/w świadek nie uczestniczył w procesie zawierania z klientami umów kredytowych. Wykazanie przez pozwanego to w jaki sposób pozwany finansował akcję kredytową, ustalał kursy walut obcych w tabelach kursowych oraz jakie procedury przewidywał w procesie zawierania umów kredytowych w okresie objętym sporem, nie ma znaczenia, w świetle podstaw prawnych rozstrzygnięcia.

Z uwagi na omówione w uzasadnieniu prawnym motywy rozstrzygnięcia, koncentrujące się na nieważności Umowy, Sąd pominął jako zbędne dla rozstrzygnięcia, wnioski powodów o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych

sądowych na okoliczności sformułowane w pismach procesowych strony powodowej (postanowienie z 02.06.2020 r. k. 341).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo główne zasługiwało na uwzględnienie niemal w całości.

1.

Powodowie w ramach powództwa głównego wystąpili przeciwko pozwanemu z dwoma odrębnymi roszczeniami, tym niemniej oba żądania wywodzono z tytułu nieważności Umowy, czy to badanej przesłankowo w przypadku żądania zapłaty, czy też rozpatrywanej wprost w ramach roszczenia o ustalenie nieważności tegoż stosunku prawnego.

Przed merytoryczną oceną argumentacji powodów, na której oparto roszczenie o ustalenie nieważności Umowy, Sąd zobligowany był w pierwszej kolejności zbadać, czy strona powodowa, posiada interes prawny w jego formułowaniu (art. 189 k.p.c.).

W piśmiennictwie i przede wszystkim w orzecznictwie utrwalili się poglądy, zgodnie z którym interes prawny rozumieć należy jako obiektywnie występującą potrzebę ochrony sfery prawnej powoda, którego prawa zostały lub mogą zostać zagrożone, bądź też co do istnienia lub treści których występuje stan niepewności. Ocena interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa z art. 189 k.p.c.

Jedną z przesłanek badanych przy rozważaniu celowości wykorzystania powództwa o ustalenie jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda. O występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia na tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (zob. m.in. wyrok SN z 15 października 2002 r. II CKN 833/00, Lex nr 483288; wyrok SN z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, Lex nr 346213; wyrok SN z 02 lutego 2006 r. II CK 395/05, Lex nr 192028; wyrok SN z 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, Lex nr 1171285; wyrok SN z 05 września 2012 r., IV CSK 589/11, Lex nr 1232242).

Innymi słowy interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni stronie powodowej ochronę jej prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Postępowanie cywilne oparte jest bowiem na założeniu, że realizacja praw na drodze sądowej powinna być celowa i możliwie prosta, udzielana bez mnożenia postępowań. Założenie to realizuje wymaganie wykazania interesu prawnego w wypadku żądania ustalenia istnienia (nieistnienia) stosunku prawnego lub prawa i przyjęcie jako zasady, że możliwość uzyskania skuteczniejszej ochrony w drodze innego powództwa podważa interes prawny w żądaniu ustalenia.

Powyzsza zasada nie powinna być oczywiście pojmowana abstrakcyjnie, w celu zawężającej interpretacji tej przesłanki do wytoczenia powództwa o ustalenie, lecz ze względu na konstytucyjnie gwarantowane prawo do sądu zawsze konieczna jest ocena istnienia interesu prawnego do wytoczenia tego powództwa na tle okoliczności faktycznych konkretnych spraw. Wobec tego przyjmuje się istnienie interesu prawnego zawsze, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub gdy stronie nie stoi otworem droga procesu o świadczenie, a strona przeciwna kwestionuje jej prawo lub stosunek prawny (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 25 września 2013r., I ACa 773/13, Lex nr 1392106).

Okoliczności faktyczne niniejszego przypadku wymagają zdaniem Sądu głębszej analizy. Zauważyć bowiem należy, iż sformułowane w niniejszym postępowaniu roszczenia

o świadczenie, a zatem powództwa dalej idące w rozumieniu przywołanego orzecznictwa, może dotyczyć wyłącznie świadczeń już spełnionych przez powodów. Nawet w przypadku wystąpienia z powództwem o świadczenia już spełnione przez Kredytobiorcę, powodów wiązać będzie w dalszym ciągu sporna Umowa, której wykonanie to

perspektywa kilkunastu lat. Powodowie jako Kredytobiorca uiszczają na rzecz pozwanego Banku miesięczne raty kredytowe na warunkach określonych w Umowie. Powództwo o zapłatę obejmować może natomiast wyłącznie wniesione już przez powodów świadczenia okresowe, nie dotyczy kolejnych (przyszłych) zobowiązań okresowych, które powodowie będą obowiązani uiszczyć na rzecz Banku. Trzeba powtórzyć, iż zasadniczym, obiektywnie dostrzegalnym celem, dla którego powodowie zdecydowali się na wystąpienie o ochronę swych materialnoprawnych roszczeń do sądu, jest podważenie skuteczności oraz ważności przedmiotowej Umowy, a tym samym podstaw prawnych zarówno dla wniesionych już rat kredytowych, jak również rat, których termin wymagalności jeszcze nie nastąpił. Inaczej rzecz ujmując, w ocenie Sądu, wyrok w sprawie o zapłatę, definitywnie nie zakończy powstałego między stronami Umowy sporu.

Zwrócić należy bowiem uwagę, iż art. 365 § 1 k.p.c., z którego wynika moc wiążąca prawomocnego orzeczenia w stosunku do sądu i stron, nie reguluje wprost przedmiotowych granic mocy wiążącej orzeczenia, co wywołuje wątpliwości co do zakresu tego związania. Wyznaczając te granice należy mieć przede wszystkim na względzie, że wyrok jest rozstrzygnięciem o konkretnym przedmiocie procesu, którym jest określone świadczenie, jakie ma spełnić pozwany na rzecz powoda. Sentencją wyroku objęte jest rozstrzygnięcie o żądaniach stron (art. 325 k.p.c.), którego faktyczne i prawne podstawy zawiera uzasadnienie (art. 328 § 2 k.p.c.). Z mocy wiążącej wyroku o świadczenie korzysta jedynie rozstrzygnięcie, nie rozciąga się ona na kwestie pozostające poza sentencją, w tym ustalenia i oceny dotyczące stosunku prawnego stanowiącego podstawę żądania, o którym orzeczono. Moc wiążąca w zakresie ustanowionym w art. 365 k.p.c. odnosi się tylko do „skutku prawnego”, który stanowił przedmiot orzekania i nie oznacza związania sądu (i stron) ustaleniami zawartymi w uzasadnieniu orzeczenia.

Takie wąskie ujęcie zakresu mocy wiążącej prawomocnego wyroku przeważa w piśmiennictwie i dominuje w orzecznictwie. Stanowisko to można ująć syntetycznie w tezie, że wynikająca z art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążąca wyroku dotyczy związania sentencją, a nie uzasadnieniem wyroku sądu, czyli przesłankami faktycznymi i prawnymi przyjętymi za jego podstawę, gdyż zakresem prawomocności materialnej jest objęty tylko ostateczny wynik rozstrzygnięcia a nie jego przesłanki (por. orzeczenia SN: z 13 stycznia 2000 r. II CKN 655/98, Lex nr 51062; z 23 maja 2002 r. IV CKN 1073/00, LEX nr 55501; z 08 czerwca 2005 r. V CK 702/04, Lex nr 402284; z 03 października 2012 r. II CSK 312/12, Lex nr 1250563). Jednostkowe orzeczenia, w których przyjęto szerszy zakres związania, obrazują pewne wahania występujące przy wykładni art. 365 § 1 k.p.c., lecz pozostają na uboczu głównego, dominującego nurtu orzecznictwa (zob. m.in. wyrok SN z 19 października 2012 r. V CSK 485/11, Lex nr 1243099). Powyższe potwierdza również stanowisko wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z 8 listopada 2019 r. (sygn. akt III CZP 27/19), w której uznano, iż nawet „Wykładnia umowy, na podstawie której powód dochodził wynagrodzenia za świadczenie usług, nie jest objęta mocą wiążącą wyroku (art. 365 § 1 k.p.c.) w sprawie o inną część przewidzianego tą umową wynagrodzenia za świadczenie usług”.

W tym stanie rzeczy, fakt niepewności stanu prawnego powodujący potrzebę uzyskania ochrony prawnej w niniejszej sprawie uznać należy za niewątpliwą oraz obiektywną dla roszczeń o ustalenie dochodzonych w ramach niniejszego procesu. Strona powodowa zgłasza wątpliwości rzutujące na możliwość wykonywania spornego stosunku prawnego. Wskazuje na nieważność Umowy, wynikającą z istoty umowy kredytu, zasad ogólnych bądź zasad współżycia społecznego, mechanizmu indeksacji. W każdym z tych przypadków, rozstrzygnięcie będzie rzutować na dalsze prawa i obowiązki stron. Stanowić będzie definitywną odpowiedź na pytanie, czy strony są obowiązane do wykonywania Umowy w dotychczasowy sposób. W wypadku zarzutu abuzywności wskazywanych klauzul, powstaje uzasadniona obiektywnie wątpliwość, czy strony są związane pozostałymi postanowieniami Umowy i czy Umowa dalej powinna być wykonywana, a jeśli tak to w jaki sposób. W ocenie Sądu strona powodowa ma zatem prawo do uzyskania odpowiedzi na pytanie czy umowa kredytowa ją wiąże, a jeśli tak to w jakim zakresie i na jakich warunkach winna ją wykonywać. Najlepszą drogą prawną uzyskania odpowiedzi na te pytania, rozwiania istniejących wątpliwości, jest powództwo o ustalenie. Merytoryczne rozpoznanie roszczeń powodów zgłoszonych w niniejszym postępowaniu, zakończy definitywnie powstały między stronami spór co najmniej w tym sensie, iż rozstrzygnie o tym czy powodowie na podstawie przedmiotowej Umowy są zobowiązani do określonych świadczeń pieniężnych na rzecz pozwanego

przez kolejne lata, do końca okresu obowiązywania Umowy. Strona powodowa posiada interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, gdyż z tego stosunku wynikają jeszcze inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest jeszcze aktualne.

2.

W ocenie Sądu Okręgowego braku jest podstaw do przyjęcia, że sporna Umowa kredytu jest nieważna z uwagi na jej sprzeczność z bezwzględnie wiążącymi przepisami prawa; Sąd Okręgowy podziela tym samym – w tym zakresie - ocenę prawną zawartą, na gruncie analogicznej umowy poprzednika prawnego pozwanego Banku, w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 27 listopada 2019 r., VI ACa 248/19.

Zaznaczenia wymaga przy tym, iż ocena pod kątem wymagań ustawowych stawianym umowie kredytu, dokonywana była przez Sąd według stanu prawnego obowiązującego na dzień zawarcia Umowy. Zwrócić należy bowiem uwagę, iż „Kredytobiorca” dowodził nieważności Umowy ex tunc od chwili jej zawarcia. W związku z tak ukształtowaną podstawą faktyczną, ocena podnoszonych przez powodów zarzutów nie mogła obejmować brzmienia art. 69 prawa bankowego nadanego ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw.

W art. 69 ust. 2 Prawa bankowego wskazano jakie niezbędne (obligatoryjne) postanowienia powinny być ujawnione w umowie kredytu bankowego. Nie wszystkie z tych elementów stanowią essentialia negotii umowy kredytowej. Elementów konstrukcyjnych tej umowy poszukiwać należy w treści art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, zatem stanowią je zobowiązanie banku do wydania kredytobiorcy określonej sumy pieniężnej oraz zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu wykorzystanej sumy kredytu i zapłacenia odsetek kapitałowych.

Wymogi powyższe zostały spełnione w przypadku ocenianej umowy – zawiera ona wymienione wyżej elementy przedmiotowo istotne. Kwota kredytu została w umowie ściśle określona na 226.876 CHF. Została ona oddana do dyspozycji kredytobiorcy, jednakże jej wypłata została dokonana w złotych, co jest dopuszczalną konstrukcją prawną. Umowa określała również termin i zasady zwrotu wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami.

Tym samym umowa zawarta przez strony jest umową kredytu. Celem stron zawierających taką umowę nie jest jedynie uzależnienie wysokości świadczenia kredytobiorcy, tj. zwrotu otrzymanego kapitału i zapłaty odsetek, od wartości innego niż pieniądź polski miernika. Wprowadzenie „klauzuli waloryzacyjnej” w postaci określenia kwoty kredytu w walucie obcej miało na celu zastosowanie oprocentowania ustalonego w oparciu o wskaźniki rynkowe odnoszące się do franka szwajcarskiego, a nie do waluty krajowej.

Zabieg taki mieści się w granicach swobody umów.

3.

Sporna umowa kredytu została natomiast uznana przez Sąd za nieważna z innych przyczyn. ***Zawarte w umowie i regulaminie postanowienia określające sposoby wyliczenia kwoty wypłaconego kredytu i wysokości rat kredytu są abuzywne, a tym samym nie wiążą powodów. W realiach sprawy niniejszej prowadzi to do nieważności spornej umowy, gdyż zakwestionowane postanowienia określają główne świadczenia stron i bez nich nie sposób wykonywać w/w umowy.***

Sąd podziela przy tym argumentację strony powodowej w zakresie w jakim dotyczy ona niedozwolonego charakteru postanowień umowy dotyczących zasad ustalania kursów walut.

Zgodnie z art. 385¹§1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Unormowania zawarte w art. 385¹-385³ k.c. mają charakter szczególny w stosunku do tych przepisów, które mają ogólne zastosowanie do kształtowania przez kontrahentów treści umowy (wskazać należy chociażby na art.58§2 czy 388 kc). Najważniejsze jest jednak to, iż uzasadnieniem dla ich wprowadzenia był zamiar zapewnienia konsumentom bardziej skutecznej ochrony w stosunkach umownych z profesjonalistami, a przede wszystkim zaś potrzeba uwzględnienia w polskim prawie postanowień dyrektywy nr 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich. Regulacja zawarta w art.385¹ - 385³ k.c. stanowi zatem wyraz implementacji w prawie polskim przez ustawodawcę prawa unijnego w postaci powyższej dyrektywy, co rodzi określone konsekwencje dla ich wykładni. Przede wszystkim musi ona prowadzić do takich rezultatów, która pozwoli urzeczywistnić cele dyrektywy. Sądy krajowe, stosując prawo wewnętrzne, zobowiązane są tak dalece, jak jest to możliwe, by dokonywać jego wykładni w świetle brzmienia i celu rozpatrywanej dyrektywy, tak by osiągnąć przewidziany w niej rezultat, a zatem zastosować się do art.288 akapit trzeci Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Ten obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego zgodnej z prawem Unii jest w istocie nierozdzielnie związany z systemem Traktatu, gdyż zezwala sądom krajowym na zapewnienie, w ramach ich właściwości, pełnej skuteczności prawa Unii przy rozpoznawaniu zawisłych przed nimi sporów.

W przypadku omawianych przepisów należy mieć też na uwadze, że sama dyrektywa w art. 8 stanowi, że w celu zapewnienia wyższego stopnia ochrony konsumenta państwa członkowskie mogą przyjąć lub utrzymać bardziej rygorystyczne przepisy prawne zgodne z traktatem w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą. W dyrektywie został więc określony jedynie minimalny poziom ochrony konsumentów.

Z art.385¹§1 k.c. wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są klauzule umowne, które spełniają łącznie trzy przesłanki pozytywne tj.: zawarte zostały w umowach z konsumentami, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają jego interesy.

Kontrola abuzywności postanowień umowy wyłączona jest zaś jedynie w przypadku spełnienia jednej z dwóch przesłanek negatywnych, to jest gdy: postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem oraz gdy postanowienie umowne określa główne świadczenia stron i jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez stronę powodową postanowień umownych dotyczących denominacji wynika z samego charakteru zawartej umowy – opartej o treść stosowanego przez bank wzorca umownego. Taki sposób zawierania umowy w zasadzie wyklucza możliwość indywidualnego wpływania przez konsumenta na treść powstałego stosunku prawnego, poza ustaleniem kwoty kredytu, ewentualnie wysokości oprocentowania (marży). Przy czym wpływ konsumenta musi mieć charakter realny, rzeczywiście zostać mu zaoferowany, a nie polegać na teoretycznej możliwości wystąpienia z wnioskiem o zmianę określonych postanowień umowy. Zgodnie z art. 3 ust. 2 dyrektywy 93/13 warunki umowy zawsze zostaną uznane za niewynegocjowane indywidualnie, jeżeli zostały sporządzone wcześniej i konsument nie miał w związku z tym wpływu na ich treść, zwłaszcza jeśli zostały przedstawione konsumentowi w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej. zaś fakt, że niektóre aspekty warunku lub jeden szczególny warunek były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza stosowania niniejszego artykułu do pozostałej części umowy, jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona w formie uprzednio sformułowanej umowy standardowej.

Brak indywidualnego uzgodnienia treści umowy znajduje też pełne potwierdzenie w zeznaniach powodów, których pozwanemu nie udało się w żaden sposób podważyć, mimo że zgodnie z art.385§4 k.c., ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na pozwanym. Nie stanowi też indywidualnego uzgodnienia dokonanie wyboru przez konsumenta jednego z rodzajów umowy przedstawionej przez przedsiębiorcę.

4.

Oceniając czy sporne postanowienia umowne określają główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie należy mieć na uwadze, że rozumienie tego pojęcia pozostaje sporne w doktrynie.

Przy świadomości istniejących różnic doktrynalnych, opowiedzieć się należy za podejściem bardziej praktycznym, wyrażonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnie z którym: „Zasięg pojęcia głównych świadczeń stron, którym ustawodawca posłużył się w art. 3851 § 1 k.c. może budzić kontrowersje, tym bardziej że nie ma tu przesądającego znaczenia to, czy wspomniane świadczenia należą do essentialiae negotii. Z tej przyczyny zasięg odnośnego pojęcia musi być zawsze ustalany in casu z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy.”

Odwołać trzeba się też do kryteriów przedstawionych przez Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z 20 września 2017 roku wydanym w sprawie C-186/16, w jego punktach 34-41, a także w wyroku z 30 kwietnia 2014 r., w sprawie C#26/13. I tak, Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że:

- Art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 ustanawia wyjątek od mechanizmu kontroli treści nieuczciwych warunków, przewidzianego w ramach systemu ochrony konsumentów ustanowionego w tej dyrektywie, z uwagi na co przepis ten powinien podlegać wykładni zawężającej.

- Za warunki umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę.

- Warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte pojęciem „głównego przedmiotu umowy”.

- Poprzez umowę kredytową kredytodawca zobowiązuje się głównie udostępnić kredytobiorcy określoną kwotę pieniężną, zaś kredytobiorca – głównie spłacać tę sumę w przewidzianych terminach, zasadniczo z odsetkami. Świadczenia podstawowe tej umowy odnoszą się zatem do kwoty pieniężnej, która musi być określona w stosunku do waluty wypłaty i określonej spłaty. W konsekwencji (...) okoliczność, że kredyt musi zostać spłacony w określonej walucie, nie ma związku z posiłkowym sposobem płatności, lecz związana jest z samym charakterem zobowiązania dłużnika, przez co stanowi podstawowy element umowy kredytowej.

- Wyrażenie „określenie głównego przedmiotu umowy” obejmuje wprowadzony do zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem umowy kredytu denominowanego w walucie obcej warunek, który nie był przedmiotem indywidualnych negocjacji, zgodnie z którym to warunkiem do celów obliczenia rat kredytu stosowany jest kurs sprzedaży wspomnianej waluty, jedynie pod warunkiem, że zostanie ustalone, iż wspomniany warunek określa podstawowe świadczenie w ramach danej umowy, które jako takie charakteryzuje tę umowę, przy czym ustalenia tego powinien dokonać sąd odsyłający.

- Art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu tego przepisu obejmuje warunek umowny ujęty w umowie o kredyt w walucie obcej, który nie był indywidualnie negocjowany i na mocy którego kredyt należy spłacić w tej samej walucie obcej co waluta, w której został on zaciągnięty, w wypadku gdy warunek ten określa podstawowe świadczenie charakteryzujące tę umowę.

Odnosząc powyższe wskazówki do postanowień dotyczących denominacji kwoty kredytu należało przyjąć, że określają one podstawowe świadczenia w ramach zawartej umowy i charakteryzują tę umowę jako podtyp umowy kredytu – umowę o kredyt denominowany do waluty obcej. **Postanowienia dotyczące denominacji nie ograniczają się do posiłkowego określenia sposobu zmiany wysokości świadczenia kredytobiorcy w przyszłości, ale wprost świadczenie to określają.** Przypomnieć przy tym trzeba, że okoliczność, że kredyt musi zostać spłacony w określonej walucie, nie ma związku z posiłkowym sposobem płatności, lecz związana jest z samym charakterem zobowiązania dłużnika, przez co stanowi podstawowy element umowy kredytowej. Równocześnie bez przeprowadzenia przeliczeń wynikających z denominacji nie doszłoby do ustalenia wysokości kapitału podlegającego wypłacie oraz spłacie (wyrażonego w złotych).

Wskazać wreszcie należy na konieczność uwzględnienia celu zawieranej umowy i wprowadzenia do niej określonych postanowień. Celem tym było obniżenie miesięcznego obciążenia kredytobiorcy wiążącego się ze spłatą rat. Osiągnięto to poprzez obniżenie oprocentowania kredytu z uwagi na zastosowanie jako wyjściowych stóp procentowych

właściwych dla waluty obcej – uzależnione od zastosowania mechanizmu denominacji. Zatem to postanowienia regulujące denominację kredytu przesądzają o spełnieniu przez ostateczne ukształtowanie całej umowy celu jaki założyły sobie jej strony.

Również Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyraził stanowisko, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy kredytu, ich usunięcie spowodowałoby bowiem nie tylko zniesienie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest związane bezpośrednio z indeksacją kredytu do waluty (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., D., C 118/17, pkt 48, 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

Uznanie postanowień dotyczących sposobu ustalenia kwoty wypłaty kredytu, w tym postanowień odsyłających do Tabeli kursów, za określające główne świadczenia stron nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu ich abuzywności, gdyż nie są to postanowienia jednoznaczne. W szczególności na podstawie ich treści nie sposób ustalić wysokości świadczeń, do spełnienia których zobowiązana będzie każda ze stron umowy.

5.

Zgodnie z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Również zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy nadanym sprostowaniem z dnia 13 października 2016 roku, nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna.

W wyroku w sprawie C-186/16, Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że artykuł 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że oceny nieuczciwego charakteru warunku umownego należy dokonywać w odniesieniu do momentu zawarcia danej umowy, z uwzględnieniem ogółu okoliczności, które mogły być znane przedsiębiorcy w owym momencie i mogły mieć wpływ na późniejsze jej wykonanie.

Wreszcie, w uchwale z 20 czerwca 2018 roku, III CZP 29/18, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art.385¹§1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy.

W rezultacie przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego, również oceny indywidualnej, nie ma żadnego znaczenia w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony. W szczególności nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca rzeczywiście korzystał z możliwości, jakie wynikają dla niego z określonego brzmienia postanowień umownych. Istotne jest jedynie, że nie było żadnych przeszkód aby z takich uprawnień, mogących naruszać interesy konsumenta, skorzystał. Postanowienie umowne ma niedozwolony charakter nie dlatego, że jest w niewłaściwy sposób wykorzystywane przez przedsiębiorcę – tym bardziej, że jest to okoliczność, która w toku wykonywania umowy może się zmieniać. To samo postanowienie nie może zaś być abuzywne bądź tracić takiego charakteru jedynie w wyniku przyjęcia przez jedną ze stron umowy określonego sposobu jej wykonania, korzystania bądź niekorzystania z wynikających z niego uprawnień. Postanowienie jest niedozwolone jeśli daje kontrahentowi konsumenta możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta.

Dlatego też nie miało żadnego znaczenia dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru określonych postanowień umownych to, w jaki sposób pozwany bank rzeczywiście ustalał kurs waluty, do której kredyt był denominowany oraz wysokość stopy oprocentowania. Nie ma też znaczenia w jaki sposób bank finansował udzielanie kredytów denominowanych, gdyż również to stanowi okoliczność leżącą poza łączącym strony stosunkiem prawnym a równocześnie związaną z wykonywaniem umowy, a nie chwilą jej zawarcia.

Wreszcie, nie dochodzi do żadnego „skonkretyzowania” postanowień umownych w chwili wypłaty kredytu, gdyż ustalenie zastosowanego kursu nie jest wyrazem woli stron umowy, a jednostronną decyzją banku. W żadnym razie

przyjęcia przez kredytobiorców świadczenia ustalonego w oparciu o postanowienie o charakterze niedozwolonym nie można uznać za świadome wyrażenie woli związania się takim postanowieniem. Z kolei próba dokonywania oceny czy zastosowany kurs odbiegał od kursu rynkowego (obojętnie jak rozumieć to pojęcie), oznaczałoby kontrolę sposobu wykonywania umowy, a nie jej treści.

6.

Oceniając w świetle powyżej opisanych przesłanek postanowienia umowne przewidujące denominację należy stwierdzić, że **niedozwolony charakter mają postanowienia:**

a) §2 ust. 1 umowy kredytu w zakresie, w jakim przewiduje przeliczanie kwoty kredytu z CHF na złote według kursu kupna waluty ustalonego przez bank w aktualnej Tabeli kursów walut dla produktów hipotecznych,

b) §13 ust.4 umowy w zakresie, w jakim przewiduje, że wysokość kwoty podlegającej spłacie (w złotych) oraz raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w banku na podstawie Tabeli kursów walut dla produktów hipotecznych.

Podstawą przyjęcia, że postanowienie przewidujące stosowanie kursów wyznaczanych przez bank przy wykonywaniu mechanizmu denominacji kredytu jest przyznanie przedsiębiorcy prawa do jednostronnego kształtowania wysokości świadczenia drugiej strony umowy.

Aktualnie w orzecznictwie uznaje się powszechnie, że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem się do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych i dających się zweryfikować kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia bankowi pole do działań arbitralnych i w konsekwencji obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem, naruszając poważnie zasadę równorzędności stron umowy, a przez to kształtuje jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (np. wyrok Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019/12/115).

Wbrew też wywodom strony pozwanej, dla powyższej oceny – jak wskazano powyżej - nie ma znaczenia to, w jaki sposób bank w rzeczywistości realizował, w wykonaniu spornej umowy, swoje uprawnienie do samodzielnego, wyłącznego z zakresu ustaleń stron, kształtowania kursów CHF przyjmowanych do obliczania kwot kolejnych rat. Bez znaczenia jest też to, że publikując Tabelę Kursów Walut Obcych bank realizował obowiązki nałożone na niego przez nadzór bankowy oraz, że każda transakcja walutowa banku na rynku wewnętrznym znajduje odbicie w odwrotnej transakcji na rynku międzybankowym. Jak bowiem jednoznacznie przesądziło w orzecznictwie Sądu Najwyższego, oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone, dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17. OSNC 2019/1/2). Sposób realizacji umowy nie ma zatem znaczenia. Istotne jest też, nie to, czy bank wykorzystywał w praktyce uzyskaną nierówność kontraktową, a to, że dysponował przewagą wynikającą z tej nierówności, natomiast powodowie - konsumenci pozbawieni byli kontroli nad zasadami, według których zobowiązani byli spłacać swoją należność. Nawet najrzetelniej ustalana Tabela Kursów Walut Obcych znajdowała się bowiem poza ich kontrolą. Jej zapisy ustalał zaś bank, decydując w ten sposób o wysokości zadłużenia (kapitałowego i ratalnego)

Sytuacja, w której konsument pragnący ustalić prawidłowość zachowania przedsiębiorcy zobowiązany byłby do korzystania z opinii biegłego, oznacza nadmierne trudności równoznaczne z istotnym naruszeniem interesów konsumenta (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 25 czerwca 2014 roku, sygn. VI ACa 1930/13).

7.

Taki sam wniosek wynika z przeprowadzonej oceny kształtu w/w postanowień, które z jednej strony różnicują wysokość kursu przyjętego dla przeliczeń kwoty kredytu z CHF na PLN, a następnie przeliczeń wysokości wymaganej spłaty również z CHF na PLN.

Zróżnicowanie pomiędzy kursem kupna i sprzedaży stosowanym dla określenia wysokości kapitału kredytu, a następnie wysokości spłaty uznać należy za sprzeczne z dobrymi obyczajami, a równocześnie rażąco naruszające interesy konsumenta. Strony umowy nie umawiały się na prowadzenie przez bank działalności kantorowej – dokonywania wymiany walut, a postanowiły jedynie wprowadzić do umowy mechanizm mający zabezpieczyć bank przed spadkiem kursu waluty i pozwalający na zastosowanie stóp procentowych przewidzianych dla waluty obcej. Dlatego też zróżnicowanie przyjętego kursu nie znajduje żadnego uzasadnienia. Równocześnie nie może budzić żadnych wątpliwości, że konstrukcja, w której w chwili wypłaty kredytu wysokość wyrażonego w złotych polskich zobowiązania konsumenta (świadczenia, które ma spełnić na rzecz banku) jest, w wyniku zastosowania dla jej ustalenia kursu sprzedaży, wyższa niż wysokość wypłaconego kredytu, stanowi naruszenie interesów konsumenta.

Z kolei wykorzystanie przez bank swojej przewagi kontraktowej dla wprowadzenia do umowy rozwiązań korzystnych wyłącznie dla kredytodawcy, zabezpieczających jego interesy (koszty prowadzonej działalności), w nieuzasadniony sposób zwiększających wysokość świadczeń, do których zobowiązany jest kredytobiorca, uznać należy za sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Również z tych przyczyn za niedozwolone postanowienie umowne uznać należy treść:

-§2 ust.1 umowy w zakresie, w jakim przewiduje zastosowanie kursu kupna do przeliczania wypłacanych środków na złote,

-§13 ust.4 umowy w zakresie, w jakim przewiduje, że wysokość zobowiązania oraz wysokość raty spłaty będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF - po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut.

8.

Skutkiem uznania za niedozwolone postanowień umownych dotyczących sposobu ustalania kursów walut na potrzeby wypłaty i spłaty kredytu oraz określenia harmonogramu spłaty jest konieczność ich pominięcia przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta. Postanowienia takie przestają wiązać już w chwili zawarcia umowy. Oznacza to, że nie stanowią elementu treści stosunku prawnego i nie mogą być uwzględniane przy rozpoznawaniu spraw związanych z jego realizacją. W rezultacie konieczne jest przyjęcie, że łączący strony stosunek umowny nie przewiduje sposobu ustalania kursu po jakim ma zostać wypłacony i spłacany kredyt oraz terminu jego spłaty.

Dodać należy, że w uzasadnieniu w/w uchwały [7] Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, powołując się na orzecznictwo TSUE (wyrok z 21 lutego 2013 r., C-472/11, (...) Bank, pkt 31 i 35), słusznie podniesiono, że warunkiem sanowania niedozwolonych postanowień umownych wskutek późniejszego zdarzenia, niezależnie czy zdarzeniem tym jest jednostronna czynność konsumenta, czy aneks do umowy, jest "świadoma, wyraźna i wolna" zgoda konsumenta, która musi być jednoznacznie, wyraźnie i stanowczo ukierunkowana na sanowanie wadliwego postanowienia, natomiast wyrażenie zgody na zmianę umowy przez wyeliminowanie niedozwolonego postanowienia (zastąpienie go innym, uzupełnienie itp.) - choćby zmiana ta była indywidualnie uzgodniona - nie może być traktowane samo przez się jako wyraz woli sanowania wadliwego postanowienia.

W powyższym świetle, zwrócić należy także uwagę, iż zawarty przez strony Aneks z 24 września 2011 r. (k. 47-49), nie zmienił w żaden sposób sytuacji prawnej powodów.

9.

Przechodząc do oceny skutków stwierdzenia abuzywności w/w klauzul, na byt danej umowy (jej ważność, możliwość wykonania) trzeba zastrzec, iż według zasady ogólnej, postanowienia abuzywne nie wiążą konsumenta *ex tunc* i *ex lege*, strony są jednakże związane umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 *in fine* k.c.). W praktyce, w judykaturze krajowej jak i europejskiej (na gruncie wykładni wspomnianej dyrektywy UE nr 93/13 przez TSUE) można zaobserwować rozbieżne poglądy w tej materii, sprowadzające się do trzech różnych grup zapatrywań:

- i. przewidujące bezskuteczność abuzywnego postanowienia umownego, związanie umową w pozostałym zakresie,
  - ii. przewidujące, iż w miejsce postanowień uznanych za abuzywne wchodzi przepisy dyspozytywne,
- (...). przewidujące nieważność całej umowy kredytu ex tunc i ex lege (na wyraźne i uzasadnione żądanie konsumenta).

W zakresie wykładni dyrektywy 93/13/EWG, a tym samym również implementujących ją przepisów krajowych o niedozwolonych postanowieniach umownych (art. 385⁽¹⁾ i n. k.c.), wiążąca jest wykładnia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wynika to z systemu ochrony prawnej w Unii Europejskiej, zgodnie z którym TSUE jest wyłącznie właściwy

w kwestii wykładni prawa unijnego, z kolei sądy krajowe mają wyłączną kompetencję do stosowania tego prawa w konkretnych sprawach podlegających ich jurysdykcji. Konieczne jest zatem odniesienie się do wypracowanej w orzecznictwie TSUE wykładni przepisów

o klauzulach abuzywnych, przytaczając aktualne orzecznictwo.

W wyroku z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17, A. B. (pkt 56) TSUE wskazał, że w sytuacji, w której umowa nie może dalej obowiązywać po usunięciu nieuczciwego warunku, prawo UE nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął nieuczciwy warunek poprzez zastąpienie go przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym w sytuacjach, w których unieważnienie nieuczciwego warunku zobowiązywałoby sąd do stwierdzenia nieważności danej umowy w całości, narażając przez to konsumenta na szczególnie niekorzystne penalizujące go konsekwencje.

Z kolei w wyroku z 15 marca 2012 r., C-453/10, P. i P., TSUE wskazał, że kryteria umożliwiające dokonanie oceny tego, czy dana umowa może nadal obowiązywać po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków, powinny mieć charakter obiektywny, a niedopuszczalne jest uznanie sytuacji jednej ze stron umowy, zgodnie z prawem krajowym, za decydujące kryterium rozstrzygające o dalszym losie tej umowy.

W wyroku z 21 lutego 2013 r., C-472/11, (...) Bank, TSUE podniósł, że sąd nie ma obowiązku odstąpienia od stosowania danego warunku, jeżeli konsument, po powiadomieniu go przez sąd ma zamiar nie podnosić jego nieuczciwego i niewiążącego charakteru, wyrażając w ten sposób dobrowolną i świadomą zgodę na dany warunek.

W dniu 3 października 2019 r. zapadł wyrok TSUE w sprawie C-260/18 (D.). Wyrok ten stanowi podsumowanie orzecznictwa TSUE dotyczącego problematyki klauzul abuzywnych na tle tzw. kredytów frankowych. W wyroku tym TSUE przesądził następujące kwestie:

- a) w razie stwierdzenia abuzywności postanowienia umownego (w szczególności klauzuli indeksacyjnej) „umowa musi co do zasady nadal obowiązywać bez zmian innych niż wynikające ze zniesienia nieuczciwych warunków” (pkt 39);
- b) warunkiem utrzymania w mocy umowy po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych jest jedynie zgodność utrzymania w mocy umowy z przepisami prawa krajowego, a w razie uznania, że zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych warunków nie jest możliwe, prawo UE nie stoi na przeszkodzie jej unieważnieniu. (pkt 39, 40, 43, 47);
- c) ww. zgodność z przepisami prawa krajowego utrzymania umowy po wyłączeniu klauzul abuzywnych ma być oceniana przy zastosowaniu obiektywnego podejścia, bez uwzględniania sytuacji stron (pkt 39, 41);
- d) jedynie w sytuacji, gdyby umowa nie mogła obowiązywać po wyeliminowaniu nieuczciwych klauzul, a stwierdzenie nieważności umowy było niekorzystne dla konsumenta, sąd może sanować umowę, stosując zamiast wyeliminowanych klauzul abuzywnych przepisy dyspozytywne (pkt 48);
- e) ocenę niekorzystności dla konsumenta stwierdzenia nieważności umowy należy dokonywać na chwilę orzekania a nie na chwilę zawarcia umowy, i decydujące dla tej oceny jest stanowisko konsumenta, a sąd nie może ocenić interesu konsumenta sprzecznie z jego wyraźnym stanowiskiem (pkt 51, 56, 67-68);

f) konsument ma prawo zrezygnować z ochrony wynikającej z przepisów o klauzulach abuzywnych, sprzeciwiając się stwierdzeniu nieważności umowy, a nawet wyeliminowaniu nieuczciwych postanowień z umowy (pkt 53-55, 66);

g) przepisy dyspozytywne, którymi sąd może uzupełnić umowę w ww. sytuacjach, nie mogą odwoływać się do zasad współzycia społecznego albo ustalonych zwyczajów, jak art. 56 k.c. (pkt 61-62).

Z powyższego wynika pokrótce, iż według TSUE, upadek całej umowy z powodu eliminacji z niej postanowień abuzywnych jest dopuszczalny. Przede wszystkim gdy dalsze obowiązywanie umowy nie daje się pogodzić z konstrukcjami prawnymi przyjętymi w krajowym ustawodawstwie i jednocześnie, przy spełnieniu warunku wedle którego upadek całej umowy nastąpi z korzyścią dla konsumenta, przy jednoczesnym braku przepisów dyspozytywnych. Konstatając zasadność powództwa o ustalenie nieważności umowy kredytu zależy od przesądzenia kwestii, czy jakiś z przepisów polskiego prawa sprzeciwiałby się utrzymaniu w mocy umowy łączącej strony po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych dotyczących indeksacji.

W powołanym świetle zwrócić również należy uwagę, iż w polskim porządku prawnym o nieważności umowy kredytu bankowego można mówić wyłącznie wtedy, gdy nie zostały w niej uzgodnione minimalne, konieczne elementy umowy odzwierciedlające essentialia negotii umowy kredytu bankowego, do której to kategorii (w świetle ustawy Prawo bankowe - art. 69 - według brzmienia na dzień zawarcia Umowy) należy zaliczyć: Po stronie kredytodawcy: 1) oddanie do dyspozycji kredytobiorcy kwoty środków pieniężnych - określonych jako kwota kredytu, 2) cel udzielenia kredytu. Po stronie kredytobiorcy: 1) zobowiązanie do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie (tj. zgodnie z celem kredytowania), 2) zwrot wykorzystanego kredytu, 3) zapłatę wynagrodzenia na rzecz banku w zamian za korzystanie ze środków kredytu, w formie odsetek lub prowizji od udzielonego kredytu.

Powyższa sytuacja zachodzi w niniejszym przypadku. Wyłączenie klauzul waloryzacyjnych powoduje, że po pierwsze nie było możliwe określenie wysokości kwoty w złotych polskich która miała zostać oddana do dyspozycji powodów, stanowiącej równowartość kwoty kredytu wyrażonej w CHF. Po wtóre nie było możliwe wykonanie zobowiązania zwrotnego, zważywszy na przyjęty przez strony sposób jego spłaty na dzień zawarcia Umowy: przeliczanie raty wyrażonej w CHF na złote polskie, w której to walucie następowało zasilanie przez powodów rachunku technicznego do spłaty kredytu (rachunku do rozliczeń w PLN). Przyjmując, że kwotą oddaną do dyspozycji powoda była suma środków pieniężnych wyrażonych w walucie CHF, wyłączenie abuzywnych klauzul waloryzacyjnych, skutkuje brakiem możliwości wykonania przez Bank świadczenia zgodnie z wolą stron (wyplata w złotych) oraz brak możliwości wykonania świadczenia zwrotnego powodów względem pozwanego w złotych polskich.

Niemożliwe jest jednocześnie zastąpienie rzeczonych klauzul abuzywnych, przepisami dyspozytywnymi. Odnosząc się do tej możliwości, przypomnieć należy, że w świetle wiążącej wykładni dokonanej przez TSUE uzupełnianie umowy przepisami dyspozytywnymi jest uzależnione od niemożności utrzymania umowy w mocy i zgody konsumenta na takie uzupełnienie. Poza tym TSUE wykluczył w ogóle uzupełnianie umowy przepisem art. 56 k.c. odwołującym się do zasad współzycia społecznego i ustalonych zwyczajów, a w prawie polskim brak jakiegokolwiek innego nadającego się do zastosowania przepisu. W szczególności przepisem takim nie jest art. 358 k.c. z uwagi już choćby na to, że nie obowiązywał on w obecnym brzmieniu w dacie zawarcia przez strony Umowy, przez co nie może mieć do tej umowy zastosowania. Przepisem takim nie mogą być też żadne normy stosowane analogicznie – ze względów takich samych jak powołane przez TSUE na uzasadnienie niemożności stosowania art. 56 k.c. Nie korzystają one bowiem z domniemania braku nieuczciwego charakteru, jako że nie są przepisami uchwalonymi przez ustawodawcę, tylko zawodnymi (na zasadzie argumentum a simile) wnioskowaniami interferencyjnymi.

Doprecyzowując powyższe podnieść należy, iż przepis art. 358 k.c. w obecnym brzmieniu został wprowadzony na mocy ustawy z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo dewizowe (Dz. U. Nr 228, poz. 1506) i obowiązuje dopiero od 24 stycznia 2009 r. Sądowi znane są orzeczenia według których w powyższej sytuacji należałoby stosować kurs średni NBP, poprzez zastosowanie w drodze analogii przepisów

Prawa wekslowego (wyrok SN z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16). W ocenie jednak Sądu w składzie rozpoznającym żądanie powodów, jak już wskazano powyżej, taka ingerencja w treść zobowiązania, przy braku w polskim porządku prawnym wyraźnego przepisu dyspozytywnego, mogącego mieć zastosowanie na dzień zawarcia Umowy, byłaby zbyt daleko idąca zważywszy chociażby na obecny, kierunek orzeczeń TSUE, sądów powszechnych. Sąd nie podziela także koncepcji zastosowania kursu średniego CHF publikowanego przez NBP z dnia uruchomienia kredytu, przez cały okres obowiązywania spornego stosunku prawnego, nie tylko wobec braku przepisu dyspozytywnego. Taka koncepcja jest sprzeczna z istotą waloryzacji.

Nie sposób także zdaniem Sądu zastosować w zaistniałej sytuacji do rozliczeń stron kursu średniego NBP na podstawie zwyczaju (art. 354 k.c.). Zwrócić należy bowiem uwagę, że w przypadku umów „frankowych” ten sposób określania świadczeń stron, nie przyjął się powszechnie, czego pokłosiem są liczne postępowania sądowe zarzucające bankom stosowanie względem klientów postanowień abuzywnych w zakresie stosowania kursów niejednorodzących, dowolności ustalania tabel kursowych. Nie sposób więc przyjąć, że w tej materii wykształcił się ugruntowany zwyczaj, zaś Umowa badana w niniejszym postępowaniu jest odstępstwem od przyjętej powszechnie w obrocie praktyki.

W świetle powołanych rozważań będących następstwem stwierdzonej abuzywności w/w klauzul umownych, jedynym rozwiązaniem, zgodnym z żądaniem procesowym powodów, było stwierdzenie nieważności Umowy, **o czym orzeczono w pkt 1. sentencji wyroku.**

10.

W efekcie powyższych rozważań Sąd uznał zgłoszone przez powodów roszczenie o zapłatę za zasadne niemal w całości.

Nieważność spornej umowy powodowała, iż wszelkie świadczenia uiszczone przez stronę powodową na rzecz pozwanego były świadczeniami nienależnymi. Niezasadna była przy tym argumentacja pozwanego, negująca możliwość uwzględnienia roszczenia powodów w oparciu o art. 410 k.c. Stwierdzenie nieważności spornej umowy powoduje obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń pomiędzy stronami umowy, stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Co do zasady, kredytobiorca powinien więc zwrócić bankowi otrzymaną od niego kwotę kapitału, a zatem bez odsetek i kosztów dodatkowych, bank zaś powinien zwrócić kredytobiorcy wszelkie wpłacone przez niego raty kredytowe i inne opłaty oraz składki.

Gdy w umowach wzajemnych bezpodstawne wzbogacenie następuje po obydwu stronach, teoretycznie możliwe są dwa rozwiązania. Według tzw. teorii dwóch kondykcji, każde roszczenie o wydanie wzbogacenia traktuje się oddzielnie i niezależnie od drugiego,

a wyrównanie pomiędzy nimi możliwe jest jedynie według przepisów o potrąceniu. Tzw. teoria salda natomiast, traktuje świadczenie wzajemne jako pozycję, którą od razu należy odjąć od wzbogacenia tak, że druga strona świadczenia wzajemnego zwraca jedynie nadwyżkę otrzymanego świadczenia ponad wartość świadczenia, które sama spełniła.

W orzecznictwie sądów powszechnych pojawiły się rozbieżności, co do tego, które z tych rozwiązań jest poprawne, czego wyrazem jest następujące zagadnienie prawne przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu: „Czy w świetle art. 405 k.c.

i art. 409 k.c., w przypadku uznania umowy kredytu indeksowanego za nieważną na skutek zawarcia w niej klauzul abuzywnych, gdy bezpodstawne wzbogacenie ma miejsce po obu stronach umowy, kredytobiorca może skutecznie domagać się od banku zwrotu świadczenia w postaci rat kapitałowo-odsetkowych zapłaconych w walucie polskiej lub w walucie obcej, w sytuacji gdy nie doszło do zwrotu przez kredytobiorcę wypłaconej przez bank kwoty kredytu w nominalnej wysokości?” (postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 11 grudnia 2019 r., V Ca 1552/19; por. także postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 5 lutego 2020 r., I ACa 333/19).

Sąd Okręgowy w tym składzie opowiada się za teorią dwóch kondykcji, stojąc na stanowisku, że jeśli w wyniku zawarcia umowy każda ze stron spełniła świadczenie na rzecz drugiej strony, to w przypadku nieważności

umowy, bądź też w przypadku przyjęcia jej upadku wobec braku możliwości jej utrzymania po wyeliminowaniu postanowień abuzywnych, każda z nich ma własne roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia – bank o zwrot kwoty przekazanego kredytu, a kredytobiorca o zwrot świadczeń spełnionych na rzecz banku w wykonaniu umowy kredytowej (por. również stanowisko wyrażone w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

W świetle powyższego nie sposób było również stwierdzić, by pozwany nie był wzbogacony kosztem powodów lub by zaistniały przesłanki wymienione w art. 409 k.c. Nie sposób postawić bowiem znaku równości między zużyciem czy utratą wzbogacenia

w rozumieniu tego przepisu a obowiązkiem zwrotu wzajemnego świadczenia przez powodów na rzecz pozwanego spełnionego w wykonaniu nieważnej umowy. Przypadki zużycia lub utraty wzbogacenia w świetle art. 409 k.c., powodujące odpadnięcie wzbogacenia, muszą ograniczyć się zatem do tych tylko sytuacji, kiedy nastąpiło to bezproduktywnie, a więc bez uzyskania jakiegokolwiek ekwiwalentu, czy też innej korzyści dla majątku wzbogaconego (por. wyrok SN z 4.4.2008 r., I PK 247/07, OSN 2009, Nr 17–18, poz. 223)

W okolicznościach niniejszej sprawy brak było jakiegokolwiek dowodu na okoliczność, że pozwany uzyskał korzyść zużył lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony.

Nieskuteczne byłoby również powołanie się przez pozwanego na art. 411 pkt 1 k.c. bowiem wprost z dyspozycji wskazanego przepisu wynika, że brak możliwości żądania zwrotu świadczenia nienależnego nie obejmuje sytuacji, gdy jego spełnienie nastąpiło w wykonaniu nieważnej umowy.

Sąd za częściowo zasadny uznał zarzut przedawnienia (k. 151). Brak było podstaw do stwierdzenia, by do roszczenia strony powodowej o zwrot nienależnego świadczenia w postaci spłaconych rat kapitałowo-odsetkowych, zastosowanie miał 3 letni okres przedawnienia zgodnie z art. 118 k.c. W ocenie Sądu roszczenie powodów stanowiące przedmiot niniejszego sporu nie ma charakteru okresowego, jest to bowiem roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia, więc zasadne było zastosowanie 10-letniego okresu przedawnienia. Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1104) do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym.

Zgodnie z poczynionymi przez Sąd ustaleniami faktycznymi, powodowie w okresie od 6 października 2008 r. do 12 października 2011 r. dokonywali spłat rat kredytowych wynikających z przedmiotowej umowy w PLN. W w/w okresie uiszcili na rzecz banku łącznie 63.733,24 zł, z tym że w okresie od 6 stycznia do 12 października 2011 r. uiszcili na rzecz banku łącznie 58.586,50 zł. (d: zaświadczenie banku z 24.05.2017 r. – 55-56; oświadczenie pozwanego – k. 337v) Następnie na skutek zawarcia Aneksu do Umowy, począwszy od listopada 2011 r. dokonują spłat w walucie CHF; w okresie od listopada 2011 r. do maja 2017 r. uiszcili na rzecz banku łącznie 63.706,46 CHF (oświadczenie pozwanego – k. 337v; zaświadczenie banku – k. 54-61)

Biorąc pod uwagę, że pozew został wniesiony w dniu 17 grudnia 2018 r. (prezentata – k. 3), roszczenie dot. zasądzenia równowartości raty uiszczonych przez powodów w okresie od 6 października do 6 grudnia 2018 r. (ich łączna wysokość wynosiła 5.146,74 zł), tj. wcześniej niż 10 lat przez wniesieniem pozwu, należało uznać za przedawnione i w tym zakresie powództwo podlegało oddaleniu.

W związku z powyższym Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 58.586,50 zł (tj. 63.733,24 zł - 5.146,74 zł) oraz 63.706,46 CHF – prawidłowość wyliczeń strony powodowej dot. kwot uiszczonych w okresie objętym żądaniem (tj. do maja 2017 r.) została co do zasady potwierdzona przez pozwanego (por. oświadczenie k. 337v – w świetle niewielkiej różnicy dot. kwot uiszczonych w walucie CHF Sąd za prawidłowe przyjął wyliczenia pozwanego).

O odsetkach ustawowych za opóźnienie orzeczono na podstawie art. 455 k.c. w zw. z art. 481 k.c. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. Zgodnie z regulacją art. 455 k.c., jeśli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

Dopiero pozew, którego odpis został doręczony pozwanemu w dniu 3 czerwca 2019 r., można uznać za wezwanie banku do zapłaty kwot dochodzonych w niniejszej sprawie. W ocenie Sądu termin 14 dni na spełnienie słusznych żądań powodów był – w okolicznościach niniejszej sprawy – terminem racjonalnym. Mając na względzie powyższe Sąd uznał, że pozwany pozostaje w opóźnieniu w spełnieniu zasądanego na rzecz powodów świadczenia pieniężnego począwszy od 18 czerwca 2019 r., a nie od dnia wniesienia pozwu (por. pozew – k. 3), czy od dnia doręczenia odpisu pozwu pozwanemu (por. pismo procesowe z dnia 27.05.2020 r. – k. 284).

W pozostałym zakresie powództwo główne podlegało wobec tego oddaleniu.

Za zasadne należało uznać stanowisko pozwanego, że nie było podstaw do oceny roszczenia powodów jako solidarnego. Roszczenie powodów o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu nieważnej umowy nie jest bowiem solidarne z mocy prawa, ani z mocy czynności prawnej.

11.

Roszczenie ewentualne to występujące w praktyce sądowej roszczenie zgłoszone w pozwie obok roszczenia głównego na wypadek nieuwzględnienia roszczenia głównego. Sąd w pierwszej kolejności rozpoznaje żądania główne, zaś o roszczeniu ewentualnym rozstrzyga dopiero w razie oddalenia głównego żądania pozwu. Uwzględnienie żądań głównych niemal w całości, czyniło bezprzedmiotowym rozpoznawanie dalszych roszczeń (tj. m.in. roszczeń dot. tzw. nadpłat) zgłoszonych jedynie na wypadek nie uwzględnienia żądań głównych.

12.

O kosztach procesu Sąd orzekł w punkcie 4 sentencji wyroku na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c., mając na uwadze zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Roszczenia powodów zostały uwzględnione niemal w całości co uzasadniało nałożenie na przegrywającego pozwanego obowiązku zwrotu wszystkich kosztów procesu poniesionych przez powodów.

Na koszty poniesione przez powodów złożyła się opłata sądowa od pozwu - 1 000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa - 17 zł, koszty zastępstwa procesowego w stawce minimalnej 10.800 zł

Mając na uwadze całokształt przedstawionych powyżej rozważań, orzeczono jak w sentencji.